

Barzillai quoque Ghilhadites senex valde. Superfluit senex valde, descendit de Rogelim: & traduxit regem Iarden, vt profectetur cū vltra Iarden. Erat autem Barzillai senex valde, filius octoginta annorum: & ipse pauid regem cum moraretur in castris. Legendum est in Machanaim, est enim ciuitatis nomen. erat enim vir diues nimis. Hebraice habetur. magnus valde, proculdubio diuitiis & consequentibus ad eas. Dixitq; rex ad Barzillai: veni mecum vt quiescas securus. Iuxta Hebræum habetur. tu trāsī mecum & pascam te mecum in Ierusalaim. Regiam curam ipsius promittit. Et ait Barzillai ad regem: quot sunt dies annorum vite mea vt ascēdam cum rege in Ierusalaim? Filius octoginta annorum sum hodie: nunquid vigent sensus mei ad discernendum suauē vel amarum? Iuxta Hebræum habetur. an discernam inter bonum & malum? proculdubio secundum sensum. Et immediate sequitur. an gustabo seruum tuum quod comedam & quod bibam? an audiā vltra vocem cantorum & cantatricū? In specie declarat defectus duorum sensuum, gustus & auditus. & cur erit seruus tuus adhuc oneri domino meo regi? Paululum transibit seruus tuus Iarden cum rege: & cur retribuēt mihi rex retributionem istam? Reuertatur queso seruus tuus & moriar in ciuitate mea, iuxta sepulchrum patris mei & matris meae: & ecce seruus tuus Chimham transibit cum domino meo rege, fac ei quod bonum est in oculis tuis. Filius Barzillai erat iste Chimham. Dixitq; rex: mecum transeat Chimham & faciam ei bonum in oculis tuis, & quicquid petes a me faciam tibi. Et transiit totus populus Iarden, & rex transiit: osculatusque est rex Barzillai & benedixit ei. tum gratias agēdo tum imprecando bona. & reuersus est in locum suum.

Transiit autem rex in Ghilghal, & Chimham transiit cum eo: totisque populus Iehuda traduxerat regem, & etiam dimidia pars populi Israel. Et ecce omnes viri Israel venerunt ad regem: & dixerunt ad regem, cur te furati sunt fratres nostri viri Iehuda, & traduxerunt regem & domum eius Iarden & omnes viros Dauidis cum eo. Et respondit omnis vir Iehuda ad viros Israel: quia mihi propior est rex. Parui refert quōd Hebraice habetur. quia propinquus rex mihi. & potest intelligi de propinquitate locali & de propinquitate carnali: eo quōd & secundū locum Iordanis propinquus est tribui Iudæ, & de tribu Iudæ erat persona regis. & cur irasceris propter hanc rem? an comedendo comedimus ex rege? an munera nobis data sunt? Iuxta Hebræum habetur. an donatiuum donauit nobis? rex. Omnem utilitatem excludunt.

eludunt. Et respondit vir Israel ad viros Iehuda & ait: & primogenitus ego sum, decem partibus ego maior sum apud regem magisq; ad me pertinet Dauid quā ad te. Iuxta Hebræum habetur. & dixit decem partes mihi in rege, & etiam in Dauid ego plus te. Iudas & Benjamin simul ex vna parte supputantur, decem vero reliquæ tribus ex altera quæ Israel nominatur. & propterea pars Israel dicit: decem partes mihi in rege, & in hoc rege qui est Dauid sum plus te. cur fecisti mihi iniuriam. Iuxta Hebræum habetur. & quare participasti me, reducendo regem sine me. & non mihi nunciatum est priori. Iuxta Hebræum habetur. & non fuit verbum meum primum. cum sim longe maior te. Deinde immediate sequitur. mihi ad faciendum reuerti regem meum. Et est ordo literæ, ad faciendum reuerti regem meum mihi. conqueritur enim quōd verbum suum (hoc est opera sua, concursus suus) non interuenerit primo loco ad faciendum reuerti regem: dolet enim quōd non fuerit expectatus, sibi que vt priori delatum. duriusque fuit verbum virorum Iehuda quā verbum virorum Israel.

CAPVT XX.

Acciditq; vt ibi esset vir Bel'iahah. Sæpe dictum est Belial significare absque iugo legis & morum. & nomen eius Sebah, filius Bich'ri vir Iemineus. hoc est ex tribu Benjamin & clauxit buccina & ait, non est nobis pars in Dauid neq; hereditas nobis in filio Iisai, vnusquisq; ad tentoria sua Israel. Et ascendit omnis vir Israel à Davide post Sebah filium Bich'ri: viri autem Iehuda adhaerunt regi suo à Iarden vsque ad Ierusalaim.

Venitq; Dauid in domū suā in Ierusalaim: & tulit rex decem mulieres concubinas quas dimiserat ad custodiendā domum, & tradidit in custodiā eas. Legēdū est. & dedit eas in domū custodiæ, vt simul custodirentur velut in claustro. & pauid eas, & ad eas nō est ingressus: sed erāt clausæ. Iuxta Hebr. habetur. & fuerūt angustate. limitibus ornatus & aliorū eiusmodi. vsq; ad diem mortis suæ in viduitate viuēs. hoc est tanquā viduæ vitā ducētes. Et in prōptu est horū ratio, quia cognitæ fuerant à filio eius Absalon.

Dixit autem rex Hamasa, tanquā principi exercitus, vt promiserat. congrega mihi viros Iehuda tribus diebus: & in stahic. Abiitq; Hamasa ad congregandū Iehudam: & moratus est extra palatium quod ei cōstituerat rex. Iuxta Heb. habetur. & moratus est vltra tēpus quod preparauit ei. hoc est vltra tridū. Ait autem

tem David ad Abisai, nunc peius faciet nobis Sebah filium Bich'ri quam Absalon. Eo quod Hamasa ultra constitutum tempus tardus erat, comisit David Abisai onus persequendi Sebah. tu tolle seruos domini tui. proculdubio Ioab, cuius officium transfulerat in Hamasam, & propterea nihil dixit David ad Ioab: sed milites appropriatos Ioab, mandauit assumi ab Abisai fratre eius. & persequere eum, ne forte inueniat sibi ciuitates munitas & effugiat vos. Legendum est. oculos nostros. ad similitudinem auium aucupes fugientium ac occultantium se in locis tutis ab aucupibus. Egressi sunt post eum omnes viri Ioab, & Cherethi & Pelethi & omnes robusti. Hinc manifeste patet quod appellatione domini tui significatus fuerat Ioab: & praeter viros Ioab, Cherethi & Pelethi & oes potentes adherentes Dauidi exierunt cum Abisai. & egressi sunt de Ierusalaim ad persequendum Sebah filium Bich'ri.

Ipsis existensibus apud lapidem grandem qui est in Ghibbon, Hamasa venit in faciem eorum: Ioab autem. Abique officio introducit Ioab cum euntibus ad persequendum Sebah, ne iniuria fieret Hamasae: ut etiam hodie videmus fieri ab iis qui plus valere existimantur quam ipse dux. vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui. Iuxta Hebr. habetur. cinctus panno vestimenti sui. Ad excludendum lorica fit ista descriptio. & desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia. Legendum est. & super eum cingulum gladii applicati super lumbos eius in vagina sua. Nihil aliud armorum habuisse describitur nisi gladium in vagina in cingulo super lumbos suos. qui fabricatus leui motu egredi poterat & percutere. Iuxta Hebr. habetur. & ipse exiit & cecidit. Pronomen ipse demonstrat gladium. describitur. n. q. volente Ioab salutare Hamasam exiit ex vagina gladius Ioab & cecidit tanquam casu, sed secundum veritatem ex industria: & quod Ioab gladium nudum qui ceciderat eleuauit manu sinistra, & sic salutauit Hamasam. Dixitque Ioab ad Hamasam, salua mi frater. Iuxta Hebr. habetur. num pax tu frater mi? quod sonat, num bene vales tu frater mi? & tenuit manu dextera Ioab mentum Hamasae quasi osculans eum. Iuxta Hebr. habetur. ad osculandum eum. ut vndique eum falleret. Hamasa autem non observauit gladium quem habebat Ioab. Iuxta Hebr. habetur. qui in manu Ioab. hinc enim habetur quod praediximus: videlicet quod manu sinistra eleuatum gladium nudum qui ceciderat tenebat Ioab. qui percussit eum in latere. Iuxta Hebraeum habetur. & percussit eum ipso in quinta costa. hoc est iuxta stomachum, ut alias declarauimus. & effudit intestina eius in terram & non iterauit ei.

si & mortuus est: Ioab autem & Abisai frater eius persecutus est Sebah filium Bich'ri. Mortuo Hamasa resumpsit principatum exercitus Ioab. ad hoc enim insinuandum praepositum modo ad Abisai quem David miserat ut caput. Et vir stetit iuxta eum de pueris Ioab: & dixit. ecce qui esse voluit pro Ioab comes David. Iuxta Hebraeum habetur. quis qui voluit in Ioab? & quis qui Dauidi post Ioab? Vnica actio Hamasae aduersus Ioab describitur dupliciter. primum a complacentia Hamasae in officio Ioab: deinde a successione in officio eodem viuente Ioab coram Dauide rege. & hoc ad exaggerandum praesumptionem Hamasae volentis se praeferre Ioab qui tanto tempore cum Dauide fuerat in hoc officio. Et sunt haec verba approbantis Hamasae occiso, quis est nunc qui voluit aduersus Ioab &c. Hamasa autem conspersus sanguine erat in medio viae: viditque vir quod subsisteret totus populus, & diuertit Hamasam de via in agrum & proiecit super, cum vestimentum cum vidisset quod omnino veniens ad eum subsisteret.

Quando autem amotus fuit, transiit omnis vir post Ioab ad persequendum Sebah filium Bich'ri. Porro ille transferat per omnes tribus Israel. Iuxta Hebraeum habetur. Et transiit in omnes tribus Israel. De Seba sermonem fieri subiuncta insinuat. quauis vulgata editio dissonet ab hebraica veritate: in qua post tribus Israel subiungitur. ad Abel & Beth mahacham & omnia Berim. Et est nomen regionis tam Beth mahacha quam Berim. Deinde immediate sequitur. & congregati sunt & venerunt etiam post eum. hoc est & viri Ioab congregati sunt & venerunt etiam persequentes per singula loca post Sebah: hoc est sequedo vestigia eius. Deinde immediate sequitur. Et venerunt & angustarunt super eum in Abel Beth mahacha. Tande angustarunt Sebah in ciuitate Abel sita in regione Beth mahachae. & circumdederunt munitionibus ciuitatem. Iuxta Hebraeum habetur. & euerterunt aggerem ciuitatis. Habebat ciuitas aggerem ante murum ciuitatis in munimen & illum primo euerterunt viri Ioab. & obsessa est vrbs. Iuxta hebraeum habetur. & stetit in muro. Destructo aggere ciuitas describitur stans in protectione folii muri. omnis autem turba quae erat cum Ioab moliebatur destruere murum. Iuxta Hebraeum habetur. & omnis populus qui cum Ioab destruentes ad faciendum cadere murum. Profecutio ad destruendum murum cum conatu totius populi Ioab describitur.

Et clamauit mulier sapiens de ciuitate: audite audite, dicite quae so

quæso ad Ioab, appropinqua vsque huc & loquar ad te. Appropin-
 quauitq; ad eam, & dixit mulier an tu es Ioab? & dixit, sum: & di-
 xit ei, audi verba ancilla tuæ, et dixit, audio. Rursumque illa: sermo
 inquit dicebatur in veteri proverbio, qui interrogant interrogent in
 abela & sic proficiebant. Luxta hebræum habetur. Dixitq; dicē-
 do: loquendo loquentur in primis dicendo, interrogando interroga-
 bunt in Abel & sic profecerunt. Ex his patet vulgatam æditionem
 recte reddere hebraicam veritatem. tanquam enim ve-
 tus proverbium insinuat cū dicitur loquendo loquentur pri-
 mū (hoc est ab antiquo, vel potius in primis ante omnia: per-
 seuerantia enim significat per futurū loquētur) dicēdo hoc vi-
 delicet interrogando interrogabunt in Abel (quod sonat qui
 interrogant interrogent in Abel tanquam in ciuitate consi-
 liorum) & sic hoc est consilio habito à sapientibus Abel, per-
 fecerunt opus. commendat enim ciuitatem suam à sapientia.
 Nonne ego sum quæ respondeo veritatē in Israel? iuxta hebræum
 habetur. Ego pacificarum & fidelium Israelis. subaudi vna sum.
 Post commendatam ciuitatem à sapientia affert rationem à
 pace & fide cum Israele: vt hinc ostendat iniuste vexari ciui-
 tatem pacificam & fidelem. in persona enim ciuitatis loqui-
 tur. & tu quærā subuertere ciuitatem & euertere matrem in Israel.
 Parui refert quod hebraicè habetur. tu quærans ad faciendum
 mori ciuitatem & matrem in Israel. Dixit ciuitatem pacificam
 & fidelē, dixit matrē propter sapiētiam consilii. quare precipitas
 hereditatem domini. iuxta hebræum habetur. quare destrues
 hereditatem Iehonah? quælibet enim ciuitas Israel erat portio
 hæreditatis summi dei pro quāto hæreditario iure data erat
 à Deo populo Israel. Responditque Ioab & dixit: absit absit mi-
 hi, non precipito neque demolior. Legendum esset. si destruum
 & si faciam destruerē? ad significandū negatiuam. Non sic ha-
 bet res: quia vir de monte Eph'raim (Sebah filius Bich'ri nomen
 eius) leuaui manum suam contra regem David, tradite illum so-
 lum & recedam à ciuitate. Iste Seba de tribu erat Benjamin (vt
 in principio huius capituli scriptum est) sed quia habitabat
 in mōte Ephraim ibi forte etiam natus ideo dicitur de mon-
 te Ephraim, dixitque mulier ad Ioab, ecce caput eius proicietur ad
 te per murum. Ingressa est ergo ad omnem populum & locus est eis
 sapiētē. Parui refert quod hebraicè habetur. Et venit mulier ad
 omnem populum in sapientia sua, & absciderunt caput Sebah filii
 Bich'ri & proiecerunt ad Ioab. Ad consilium ciuitatis ingressa
 intelligitur

intelligitur mulier vtens sapientia sua ad persuadendum con-
 cilio repræsentanti vniuersum populum vt decollaretur Se-
 ba, tum propter iustitiam requisitam à rege tum propter pa-
 cem ciuitatis. & clauis buccina & recesserunt ab vrbe vnusquis-
 que in tentoria sua: Ioab autem reuersus est Ierusalaim ad regem:
 ET Ioab fuit super totum exercitum Israel: Bena'ia vero filius
 Icho'iadah super Cherethcos & Pelethcos. Adoram autem su-
 per tributum: et Iehosaphat filius Achilud à cōmentariis. Se'ia vero
 scriba: & Zadoc ac Eb'iathar sacerdotes. Quauis. 8. ca. fuerit
 scripta distributio horū officiorū repetitur tamē hic tanquā
 denuo David factus fuerit rex. Et specialiter fit mentio de
 officio Ioab, ad manifestandū quod non obstante translatio-
 ne officii in Hamasam & crimine Ioab interficiēdo eundem
 præfectus est iterum in principē totius exercitus. reliqua in-
 tellige vt supra. Et etiam Hiraiā iriēs erat sacerdos Dauidi.
 Huius mentio facta non fuerat in dicto ca. veruntamen sa-
 cerdotis nomen non est hic nomen ordinis, sed dignitatis. e-
 rat enim quo ad dignitatem tanquā pontifex corā Dauide.

CAP. XXI.

Fuit autem fames in diebus David tribus annis iugiter
 & consuluit David oraculum domini. Sæpe dictū est
 ignotum nobis esse modum quo huiusmodi in-
 terrogationes & responsiones diuinæ fiebant. &
 dixit dominus, propter Saul et propter domum eius sanguinum. Su-
 perfluiteius. Tria dicuntur. primum propter Saul. Et ad hu-
 ius declarationem subiungitur & domum sanguinum: vt in-
 telligeretur peccatum Saulis nō quodcunque, sed pro quan-
 to fuerat effusor sanguinis. Et ad manifestandū de quo san-
 guine est sermo adiungitur tertio, eo quod occidit Ghibbonitas.
 Vocauitque rex Ghibbonitas & dixit eis: Ghibbonita autē nō
 erāt de filiis Israel sed de residuis Emoreorum & filii Israel iuraue-
 rant eis. Historia hæc scripta est diffuse in libro Iosue. ca. 9.
 & voluit Saul. iuxta hebræum habetur. & quæsiuit Saul percu-
 tere eos. Nec est dubiū de effectu subsequuto vt testatur supra-
 scripta respōsio diuina: sed quia nō omnes occidit ideo dicit
 quod quæsiuit ad percutiēdū eos. vt enim subiūcta testantur
 dispersi sunt propter persecutionē Saulis multi qui euaserūt.
 Zelō quasi pro filiis Israel & Iuda. Parui refert quod hebraicè
 habet. in zelara eius filius Israel & Iehuda. Zelus iste ratione ci-
 uitatum

uitatum & agrorum Ghabaonitarum intelligitur. tanquam filii Israel tēpore Iosue portio illa terrā fuerit male detrahta: utpote pars terrā promissionis debita filiis Israel. Ad subtrahendum itaque à Ghabaonitis terram quam possidebant quæsiuit Saul percutere eos. Dixitque Dauid ad Ghibhonitas: quid faciam vobis, et quod erit vestri piaculum. Parui refert quod hebraicè habetur. & in quo expiabo. subauditur iniuriā vobis factam. et benedicatis hereditati domini: hoc est materiam maledictionis diuinæ per famem trium annorū perseuerantis subtrahendo benedicatis occasionaliter. Et dixerunt ei Ghibhonitæ: non est nobis quæstio de auro et argento cū Saul & cum filiis eius. Forte argētum & aurū obtulerat Dauid eis pro satisfactio- ne. neq; volumus vt interficiatur homo in Israel. Quia zelo Israelitarum Saul persecutus fuerat eos & multos eorum occide- rat, ideo excludunt à vindicta omnes Israelitas excepta do- mo Saulis qui caput fuerat. & dixit, quid ergo vultis vt faciam vobis? Iuxta hebræum habetur. quod vos dicentes faciam vobis. Clare promittit facturum se quod petunt. Qui dixerunt regi: vī nū qui attriuit nos et oppressit inique ita delere debemus vt nec vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cūctis finibus Israel. Hebraica litera lōge aliter sonat. vir qui destruxit nos & qui cogitauit no- bis, sumus destructi à stādo in omni termino Israelis: dabitur vobis. Et statim appositiue subiungitur. septem viri ex filiis eius. De Saule narrantur duo & petitur tertium. narrantur primū quod destruxit occidendo Ghabaonitas: deinde quod cogitauit (quod machinatus est) aduersus eos vsque adeo vt destituti non solū à propriæ terræ terminis, sed etiā ab habitatione in omni termino Israelis fuerint. petitur autē tertio vt Saul de- tur eis non in seipso, sed in septem viris ex filiis eius. vt cruci- figamus eos. Iuxta hebræum habetur. & facient affigere eos. ni- hilque dicitur de cruce in specie. domino. hoc est ad gloriā iu- stitiæ diuinæ. in Ghibha Saul electi domini. in colle cognomi- nato ab ipso Saule ad maiorem vindictam.

Et ait rex ego dabo: peperitque rex Mephiboseth filio Iehona- than filii Saul propter insurandum domini quod fuit inter Dauid & Iehonathan filii Saul. Tulitque rex duos filios Rixpe filia A'ie quos peperit Sauli Armoncum & Mephibosethum: & quinque filios Michal filia Saulis. Corrupta iudicio meo fuit vitio scripto- rū hebraica litera: & est scriptum Michal pro Merab sorore eius maiore quæ fuit vxor istius Hadrielis: vt patet. 1. reg. 18.

Sj

Si enim dicerentur duntaxat filii Michal, intelligi possent fi- lii per adoptionem; sed quia adiungitur. quos genuit Had'rieli filio Barxillai Mecholathi. verificari non potest litera de Michal. nam generare actio est naturalis, non conueniens nisi matri naturali: & ppter ea nō nisi de Merab verificatur quos genuit Had'rieli. vitio itaque scriptorum error nominis est. Et tu prudēs lector hoc annotabis: ne fallaris, sicut ego quo- que falsus fui super psalmū ad dominum cum tribularer, ci- tando hunc textum vt iacet. Et dedit eos in manum Ghibhoni- tarum. Aduerte quod iuramentum præstitum Sauli in primo libro cap. 24. à Dauide non est violatum tradendo istos occidendos: eo quod propter mortem istorum nec domus nec nomē Saulis debebatur: nā seruata stirpe Ionathæ serua- batur & domus & nomen Saulis, qui crucifixerūt eos. Iuxta he- bræum habetur. & affixerunt eos in monte. Idem est mons qui paulo ante nominatus est collis. corā domino. hoc est ad exe- cutionem diuinæ iustitiæ. Et hinc soluitur quæstio quare Dauid fecerit contra legem Moysi non occidentur filii pro pa- tribus Deute. 24. Soluitur enim quod tanquam diuinæ iu- stitiæ executor Dauid hoc fecit. de deo enim scriptum est vi- sitans iniquitatem patrū in filios & in tertios & in quartos. & ceciderunt septē hi simul: & occisi fuerunt in primis diebus mes- sis principio messis hordeaceæ.

Tollens autem Rixpa filia A'ie cilicium substravit sibi super pe- tram. Legendum esset. Et tulit Rixpa filia A'ie saccum & exten- dit eum sibi in rupe. Maternus amor describitur tantus vt quæ fuerat vxor regis in rupe habitauerit (extensa rudi tela desu- per ex qua solent fieri sacci) ad curam habendum affixorum corporum ne à feris aut auibus morderentur. à principio mes- sis donec stillaret aqua super eos de caelo. Et hoc quoque contra legem Moysi Deut. 21. factum fuit. præcipitur enim in lege quod affixus ligno eadē die sepeliatur: isti autem vsquequo plueret relictī sunt in patibulis. Sed solutio similis est. nam diuina autoritate hoc factū est, vt vsq; ad pluuiā (signū di- uinæ clementiæ) manerent affixa cadauera ad expiandum penā penitiæ annonæ quæ ex defectu pluuiæ fuerat trien- nio: vt hæc litera insinuat. & nō permisit aues cali requiescere su- per eos in dñe neq; bestias agrī in nocte. Ne sis ita rudis vt intelli- gas mulierem nobilem solam mansisse ibi custodiāque hāc exercuisse: sed famulas & famulos secum habuisse.

Nunciatum

Nunciatum est autem Davidi quod fecit Rikpa filia A'ie concubina Saulis. Ideo hoc scribitur vt intelligamus Dauidem motum ab exemplo pietatis istius mulieris. Et abiit David et tulit ossa Saulis & ossa Iehonathã filii eius. Ecce fructus boni exempli: personaliter iuit rex ad tollendum ossa Saulis & Ionathæ motus exemplo mulieris. nõ enim dicitur & misit David, sed dicitur & iuit David. à viris. Legendum esset. à primaribus Iabes Ghilhad. consensus siquidem primatum ciuitatis interueniens describitur eo quod chara illis erant ossa Saulis. qui fuerat iuerant ea de platea Bethsan in qua suspenderat eos Pelisthim in die qua percusserunt Pelisthim Saulem in Ghilboah. **Q**uestio oritur: quia in calce primi libri scriptum est quod Iabes tulerunt cadauera Saulis & filiorum de muro Bethsan: hic autem dicitur de platea Bethsan. Solutio est quod (vt hebraica sonat dictio) non significatur proprie platea ciuitatis, sed locus largus qui videlicet erat iuxta murum Bethsan. & propterea nulla relinquitur dissonantia inter scripta hic & ibi: sed ibi scribitur murus, hic vero amplitudo loci in quo erat murus. Et ascendere fecit inde ossa Saulis & ossa Iehonathan filii eius: & colligentes ossa eorum qui affixi fuerant. Legendum esset. & fuerunt congregata ossa affixorum. Hactenus opera Davidis descripta est circa ossa Saulis & Ionathæ, & cõsequenter filiorum Saulis cum eo sepulcorum: modo describitur id quod mandato Davidis factum est de ossibus illorum septem affixorum. Sepelierantque ossa Saulis & Iehonathan filii eius in terra Biniamin in latere. Iuxta hebræum habetur. in Zelab. & est nomen proprium loci. in sepulchro Cõs patris eius: et fecerunt omnia que præceperat rex & propitiatus est deus terre post hæc. Nomen est Elohim. & diuina gratia dans copiam annonæ significatur: quod secundum effectum apparuit post hæc humanitatis officia. visa est enim pluuia sufficiens ad culturam terræ.

Factum est autem rursum bellum Pelisthinorum contra Israel. Parui refert quod hebraicè scribitur. Et fuit adhuc bellum Pelisthinis cum Israel. Dicendo adhuc tempus sonat post placationem Ghabaonitarum. descenditque David & serui eius cū eo & pugnaverunt cum Pelisthim, desiciente autem David. Iuxta hebræum habetur. & lassus est David. fatigatus siquidem labore prælii describitur. Et Isbi' benob qui erat de genere Raphæ. genus erat giganteum. et ferrum hastæ eius trecentas uncias. Legendum esset. trecentos siclos æris appendebat. hanc enim pöderis speciem sonaa

sonat hebraea. & accinctus erat ense nouo. Nõ est in hebræo, ense. Nec desunt intelligetes ipsum nouiter accinctum, hoc est nouum militem fuisse: vt maioris audaciæ insinuetur. quam effectus subsequutus testatur: videlicet. misus est percussus David. Legendum est. & dixit ad percussendum Dauidem. Ecce audaciæ proprio verbo manifestata quod volebat aggredi personam regis. Præsidiõque fuit ei Abisai filius Zeruiæ & percussum Pelisthaum interfecit. David adiutus ab Abisai. hebraicè enim legitur: & adiuuit eum Abisai & percussit Pelisthæum & occidit eum. Auxilium duntaxat collatum narratur ab Abisai, percussio autem & interfectio actiones Davidis sunt: vt in calce huius capituli summatur. tunc irauerunt viri Davidis ei dicendo, non egredieris amplius nobiscum in prælium. Senex iam insinuat David insolita lassitudine attestante: & propterea cum personæ suæ periculo veniens ad prælium. & ideo rationabiliter coegerunt illum sui, vt non veniret amplius ad prælium. & non exstingues lucernam Israel. Assimilatur David luci Israelis ratione sapientiæ & regni splendens: ita vt omnis Israel sub regno eius tanquam sub luce esset qui in tot tenebris fuerant temporibus multis oppressi & ab exteris & a criminibus.

Secundum bellum quoque fuit. Parui refert quod hebraicè habetur. Et fuit post sic & fuit adhuc prælium in Gob cum Pelisthinis: tunc percussit Sibbechai Chusartheus Saph quierat de genere Raphæ. Tertium quoque fuit bellum. Legendum est. Et fuit adhuc prælium in Gob cum Pelisthinis. Et postea subditur. in quo percussit Adeodatus filius salus polymitarium Bethlechemites. Iuxta hebræum habetur. & percussit Elchanan filius sylviarum textorum Bethlechemites Gholiath Ghithæum. & lignum lanceæ eius sicut liciatoriũ textoriũ. Ex quibus patet quod interpres nomina propria omisit. Et quæ vis nõ Bethlechemites, sed Beth'halachmites scribatur Elchanan quo ad patriam, in idem tamen reddit sensus: quoniam dictio composita est ex domo & articulo & Lechem in casu genitiuo. **Q**uartum bellum fuit. Legendum est. Et fuit adhuc prælium in Ghath. vt in superioribus dictum est. fuitque ibi vir mensuræ qui senos in manibus pedibusque habebat digitos viginti quatuor numero: & etiã erat de genere Raphæ. Et blasphemauit Israel. Legendum est. Et vituperauit Israel. probris enim etiam impetit Israel. & percussit eum Iehonathan filius Simhai fratris Davidis. Quatuor hi nati sunt Ra-

phæ in Gath: & ceciderunt in manu David & seruatorum eius. Supputatur David primus inter interfectores horum gigantum, tum propter primum quem nisi lassitudo impedisset, occidisset sine adiutorio Abiath: tum quia ipse instructor fuit terorum suorum qui occiderunt alios.

CAPVT XXII.

Locutus est autem David Domino verba Cantici huius, in die qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius & de manu Saul. Et dixit: dominus petra mea & arx mea & saluator meus mihi. Deus fortitudo mea, sperabo in eo: scutum meum & cornu salutis meæ, eleuator meus & refugium meum, saluator meus, ab iniquitate liberabis me. Laudabilem invocabo dominum: & ab inimicis meis saluus ero. Quia circumdederunt me contritiones mortis: & torrétes malignitatis teruerunt me. Dolores inferi circumdederunt me: præcenerunt me laquei mortis. In tribulatione mea invocabo dominum & ad Deum meum clamabo: & exaudiat de templo suo vocem meam, & clamor meus in auribus eius. Comotusque est & contremuit terra, fundamenta calorum contremuerunt & comota sunt: quoniam iratus est ei. Ascendit fumus in furore eius, & ignis de ore eius deuorabit: carbones succensi sunt ab eo. Inclinauitque calos & descendit: & caligo sub pedibus eius. Et equitauit super Cherub & volauit: & apparuit super pennas spiritus. Et posuit tenebras in circuitu suo tabernaculi: colligantia aquarum nubes calorum præ fulgore in conspectu eius succesi sunt carbones ignis. Tonuit de calis dominus: & excelsus dabit vocem suam. Et misit sagittas, & dispersit eos fulgur, & consumpsit eos. Et apparuerunt effusiones maris & reuolata sunt fundamenta orbis ab increpatione domini, ab inspiratione spiritus furoris eius. Mittere de excelsis, & accipiet me, extrahet me de aquis multis. Liberabit me ab inimico meo forti ab odientibus me, quia robustiores me sunt. Præcenerunt me in die afflictionis meæ: & fuit dominus sustentaculum meum. Et educit me in latitudinem: & liberabit me quia complacuit in me. Retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam, secundum mundiciam manuum mearum reddet mihi. Quia custodiui vias domini: & non malignatus sum a Deo meo. Quia omnia iudicia eius in conspectu meo, & statuta eius non amouebo a me. Et sui perfectus coram eo: & custodiui me ab iniquitate mea. Et restituit dominus mihi secundum iustitiam meam: secundum mundiciam meam in conspectu oculorum eius. Cui gratioso gratiosum ages: cui viro perfecto perfectum ages.

ages. Cum mundo mundum ages: & cum toruoso tortuosum ages. Et populum pauperem saluum facies: oculi tui super excelsos, humiliabis eos. Quia tu lucerna mea domine: & dominus illuminabit obscuritatem meam. In te enim curram accinctus: in deo meo transiitum meum. Deus perfecta via eius: eloquium domini purificatum, scutum est omnibus sperantibus in eo. Quoniam quis est deus præter dominum? & quis fortis præter deum nostrum? Deus qui accingit me fortitudine, & complanauit perfectam viam meam. Coæquans pedes meos sicut ceruarum, & super excelsa mea statuet me. Doces manus meas ad prælium: & componens quasi arcum arcum brachia mea. Et dedisti mihi scutum salutis tuæ: & in mansuetudine tua multiplicabis me: Dilatabis gressus meos subitus me: & non desicient tali me. Persequar inimicos meos & disperdam eos: & non reuertar donec consumam eos. Et consumam eos & confringam eos, & non surgent, & cadent sub pedibus meis. Et accinxisti me fortitudine ad prælium: incuruabis resistentes mihi subitus me. Et inimicos meos dedisti mihi ceruicem: odientes me & excidam eos. Aspicient & non erit saluator: ad dominum & non respondit ei. Delebo eos ut puluerem terræ: quasi lutum platearum comminuam eos, distendam eos. Et saluasti me a litibus populorum: custodies me in caput gentium, populus quem non noui seruiet mihi. Filii alieni mentientur mihi: ad auditum auris obediens mihi. Filii alieni arefcent, & contremiscent a clausuris suis. Vinus dominus & benedictus fortis meus: & exaltetur deus fortis salutis meæ. Deus dans vindictas mihi: & deducens populos sub me. Et educens me ab inimicis meis: & a resistentibus mihi eleuabis me, a viro iniquo liberabis me. Propterea constitebor tibi domine in gentibus, & nomini tuo cantabo. Magnificans salutes regni sui, & faciens gratiam christo suo David & semini eius usque in seculum. Quia psalmum istum diffuse exposuimus in commentariis psalmodum, ideo capitulum hoc pertransibimus.

CAP. XXIII.

Hæc autem sunt verba nouissima quæ dixit. Iuxta Hebræum habetur. Et hæc verba Davidis nouissima hic enim debet fieri punctus: deinde ipsa Davidis verba prophetica (per modum hymni forte dicta quemadmodum dicta in aliis psalmis) subiunguntur. & minor quod inter psalmos Davidis non inueniatur psalmus iste. Subiungitur
Cc ij itaque

itaque in hebræo immediate sic, dictū Davidis filii Iisai & dicitur viri fuit eleuatus supra vnctus Elohe Iahacob & dulcis canibus Israelis. Vide quantum distat vulgata æditio à veritate hebraica: nam vulgata æditio habet, dixit vir cui constitutum est de christo Dei Iahacob egregius psalter Israel. Ipse enim David tanquam titulum authoris describit à quatuor: videlicet à naturali stirpe dicendo filii Iisai: ab electione diuina ex pascuis omniū ad excelsum gradū super Israel; ab vnctione diuina in regē mandata à Deo gubernatore Iacob: & demū à dulcedine psalmodum eius apud populum Israel. Meminit autem specialiter dei Iacob quo ad sui vnctionem in regē ad insinuandum quod ipse est initium sceptri prophetati à Iacob in tribu Iudæ. Cum vero dicitur & dictum viri fuit eleuatus subauditur relatiuum qui, est enim sensus & dictum viri qui fuit eleuatus. Et nomen viri non est nomen sexus virilis puri, sed viri egregii, fuit enim David vir eximius à sua pueritia: nam & pascens gregem interfecit vrsū & leonem & adhuc adolescens occidit Gol' iath gigantem.

Spiritus domini locutus est per me. Legendum est, *in me.* Descripto homine authore dictorum, describitur principalis author eorundem summus deus per spiritum sanctum suum loquens in ipso homine Dauide: vt subiuncta dicta intelligamus dicta quidē esse hominis, sed inspiratione diuina dicta. Quē admodum ergo in apostolis spiritus sanctus in diē pentecostes datus locutus est, ita & in Dauide, propter quod Petrus apostolus postea scripsit quod spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. & sermo eius per linguam meam. Legendum esset, & verbum eius super linguam meam. Non solum interna locutio spiritus sancti in eo describitur, sed etiam quod illa interna locutio prodiit extra in exteriori sermone. Dixit deus Israel. Hebraice habetur, *Dixit Elohe Israelis.* Postquam descripsit modum quo summus deus fuit author dictorum quæ subiunguntur (videlicet per internam inspirationem prodeuntem in exteriorē sermonem) describit ipsum summum Deum quem nomine naturæ nominauerat Iehouah, describit inquam à quatuor officiis, quorum primum est Elohe Israelis: hoc est iudex & gubernator Israelis qui à populo Israel colitur vt iudex & gubernator peculiaris eorum. Et in hoc tangit primum ac summum beneficium collatum populo Israel: videlicet quod ipse summus deus contulit

contulit illis vt agnoscerent & colerent eum iudicem & gubernatorem suum. *mihī locutus est fortis Israel.* Secundum summum Dei officium erga Israel tangitur in vsu fortitudinis ad pugandum pro Israele. Et in hoc tanguntur vniuersa beneficia præstita populo, liberando eum ab innumeris periculis, oppressionibus, bellis &c. *dominator in homine iustus.* Tertium officium relatiue ad vniuersum genus humanū describitur dominari in iustitia. Et vtraque pars (videlicet dominari & iustitia) verificatur cōmuniter in diuino regimine respectu generis humani: nam & suapte natura dominus hominū est & ius suum vnicuique tribuit. *dominator in timore Dei.* Iuxta Hebræum habetur, *dominator timore Elohim,* in casu genitiuo. Quartum officium relatiue ad credentes in Deum gubernatorem ac iudicem singulorum, describitur dominari timore Dei gubernantis ac iudicis. Vide disparitatem, dominari iustitia officium scribitur diuinum relatiue ad vniuersum humanum genus: dominari autem timore Elohim (hoc est Dei iudicis) specialiter conuenit deo relatiue ad credentes ipsum habere curam singulorum hominum vtpote singulorum iudicem. Et hæc duo communia sunt tam Israelitis quam non Israelitis. Et descripsit David propheta Deum loquentem in eo & per eum dicta quæ subiunguntur ab istis quatuor officiis ad insinuandum quod subiuncta dicta concernunt vniuersum genus humanum: & specialiter timētes Deum & in primis populum Israel, de Messia siquidē de domo Davidis egressuro primum ad filios Israel, & postea ad omnes homines (quāuis non omnibus profuturus sit) tractant subiuncta.

Sicut lux aurora orientē solē mane absque nubibus rutilat: & sicut pluuia germinat herba de terra. Iuxta hebræum habetur. Et sicut lucem matutinam illustrabit sol: mane non nubes ab illustratione à pluuia herba è terra. Ecce dictū Davidis inspirati à summo deo, assumitur enim similitudo à die cuius matutina lux illustratur à sole sic quod mane absque nubibus serenum est: sequente autē diei parte sunt illustratio solis & pluuia à quibus duabus causis germinat herba è terra. hæc est similitudo iuxta hebraicam veritatē. *Nec tanta est domus mea apud Deum.* Longe aliter iuxta hebræum habetur. *Quia non sic domus mea cū el.* Ecce ad quid assumpta est dicta similitudo diei mane sereni & postea cum luce & pluuia ad hoc vt terra germinet herbam, allata siquidem manifeste monstratur non ad similitudinem,

litudinē, sed ad dissimilitudinē domus suæ cū deo declarādā. clare enī dicit q̄ nō sic domus mea cū El: hoc est dom⁹ mea non erit sic cū deo, quemadmodū dies dictus est cū sole efficiente diei mane lucidum & serenum, sequentem autem diei partem pluuiosam vt germinet terra herbam. Et intendit quod domus sua erit cum deo tanquam cum sole reddente totum diem lucidum & serenum. intendit enim ad literam quod deus non tractabit domum suam sic quod in principio illustret ac serenam eam reddat, postea vero non curet amplius de ea, sed operam dabit vt terra germinet herbam: hoc est vt aliæ germinent ē terra domus regiæ &c. Et hunc esse literalem sensum testantur subiuncta immediate. *vt pactum æternum intret meū firmum in omnibus atque mutum.* Iuxta Hebræum habetur. *quia pactum sempiternum posuit mihi ordinatum in omnibus & custoditum.* Directe rationem reddit dissimilitudinis ex sempiternitate fœderis dispositi & custoditi in omnibus. Nota verba: ad dissimilitudinem solis nominauit Deum El (hoc est fortem) ad excludendam omnem imbecillitatem ab efficacia diuina: quæ quasi imbecillitas apparet in illustratione solis dum vinci videtur à nubibus. Et modo adiungit fœdus sempiternum: vt tanquam ex pacto obligauerit se deus omnium princeps, pacto autem non ad tempus, sed sempiterno. & hoc ad excludendum successionem pluuiæ serenitati mane. Apponit quoque & ordinem & custodiam in omnibus, ad excludendos euentus impeditiuos executionis huius diuini fœderis: vt hinc clare intelligamus quod de Messia ex domo Davidis nulla ratione impediendo est sermo. nam à regno temporali impeditam fuisse domum Davidis, manifeste patet occiso Sedechia vltimo rege Iudæ: sed sempiternum fœdus in omnibus ordinatum ac custoditum positum à Deo Davidi vt Messias è domo eius nasceretur, nullum passum est impedimentum, nulla mutatione interceptū est. Vnde & aptissime subiungitur. *cuncta enim salus mea.* Iuxta Hebræum habetur. *quia omnis salus mea.* Nisi de Messia esset sermo, falsa esset redditiō causæ, quia omnis salus mea: perseuerantibus enim regibus in Ierusalem ex domo David, non omnis salus erat domus Davidis: sed per Messiam omnis salus totius humani generis effecta est domus Davidis. Ex hoc itaque quod promissa fuerat domui Davidis omnis salus, manifestatur quod

de

de Messia saluatore omnium ex domo Davidis est sermo. & omnis voluntas, nec est quicquā ex eo quod non germinet. Iuxta hebræū habetur. *omnis voluntas quia nō germinabit.* Et est ordo literæ, & quia nō germinabit omnis voluntas. Directe respicit ad dissimilitudinem illius particulæ dictæ in similitudine præassumpta: videlicet herba è terra. non sic inquit erit domus mea, quia non omnis voluntas germinabit: hoc est quia deus non relinquet vt quæcunque voluntas quātumcunque impia germinet ad impediendum promissionē mihi factam: vel germinet ad transferendum promissionem mihi factā in alteram domum, quemadmodum sol transfert diem de serenitate in pluuiā ad aliud spectēdo: videlicet ad hoc vt è terra germinet herba. *Præuaticatores autem quasi spinæ euellentur vniuersi.* Parui refert quod Hebraicè habetur. Et Bel' iahal sicut spina cōmota omnes ipsi. Declarauit propheta prius domum suam ex dissimilitudine ad diem mane serenū & postea pluuiosum: assumit modo alteram similitudinem ad declarandum qualiter erunt iniqui absque iugo diuinæ legis relative ad domum Davidis: hoc est Messiam nasciturū ex domo Davidis. Assumit autem parabolam spinarum quæ commouentur dum tolluntur ex loco in quo sunt genitæ. & dicit viros absq; iugo diuinæ legis viuentes fore similes huiusmodi spinis: tum quo ad vitiationem contactus humani, subiungendo. *quæ non tolluntur manibus.* Hebraicè tamen habetur. *quia non tollentur manibus.* Et in hoc significatur quod non lædetur ab iniquis domus Davidis, hoc est electorum Messia. tum quo ad modum quo tollentur in triplēci gradu: videlicet vel ligno lanceæ, vel ferrea incisione, vel cōbustione in proprio loco, subiungendo. *Et vir tanget eas, incidet ferro & ligno læcæ & in igne ardendo cōburentur in habitaculo.* Quæuis hoc tertium sonet potius quod spinæ incisæ ferro & ligno deferuntur domum & ardendo comburuntur. quouis autem modo intelligas, viri Belial exterminādi à domo Davidis per Messiam significantur: & sic finitur propheta Davidis.

Hæc sunt nomina fortium. Catalogus virorum excellentiū in fortitudine apud Dauidem subiungitur per nomina. *David sedens in cathedra sapientissimus.* Iuxta Hebræum aliter continuatur litera. *qui Davidi.* deinde immediate subditur alia clausula. *sedens in sede sapientificans me.* Hæc sunt inquit nomina fortium qui affuerunt Davidi, subiuncta vero

Ec iij clausula

clausula ex 1. Paral. cap. 11. anceps redditur an dictio interpretata sedens in sede, sit nomen proprium primi viri in catalogo fortium: eo quod dictio ibidem posita tanquam proprium nomen istius primi interpretatur, sedit in populo. & similiter dictio interpretata sapientificans me, ibi interpretatur filius sapientificastis me. princeps inter tres ipse est quasi tenerimus ligni vermiculus, iuxta Hebræum habetur. caput terræ ipse Hadino Heznita. ex hoc quod nomen proprium viri est Hadino, & nomen patrium est Heznita, manifeste habetur quod non refertur ad Dauidem sententia ista: sed quod catalogus fortium Davidis ab isto incipit, & caput tertij (hoc est primæ trinitatis fortium) scribitur Hadino Heznita. Et scito quod ideo dicitur tertij, sine aliqua additione, quia ista trinitas est illa que sæpe inferius repetitur laudando multos alios cum limitatione quod ad tres non peruenit. tres enim isti primo nominati constituunt illam trinitatem cuius caput nominatur Hadino Heznita: qui aut binomius fuit, aut laudatur valde de sapientia. De quo subiungitur. *qui octingentos interfecit impetu vno.* Iuxta Hebræum habetur. *supra octingentos interfecit vice vna.* Quando, qualiter, aut ubi hoc gestum fuerit scriptura non dicit.

Et post eum Elhazar filius patris eius Ahoites. Legendum est. *filius Dodo filij Achochi.* describitur enim Eleazar secundus nominando patrem & auum. *inter tres fortes.* hoc est inter primos tres fortes. *cum David quando exprobrauerunt Philistinim.* Iuxta Hebræum habetur. *aggredientibus eis Pelistininos congregatos illic ad prælium, & ascenderunt viri Israel.* Tempus describitur gestorum ab isto quando ipsi qui erant cum Dauide aggressi sunt Pelistininos qui erant congregati ibi ad bellum. *Ipse surrexit & percussit Pelistininos donec deficeret manus eius & obri-gesseret cum gladio.* Parui refert quod Hebraice habetur. *vsque quo lassata est manus eius & agglutinata est manus eius ad gladium.* concurrentibus multitudine cruoris & lassitudine manus tanquam semiuiuæ. *Fecitque dominus salutem magnam in die illa: & populus qui fugerat reuersus est ad castrorum spolia detrahenda.* interpretis addidit qui fugerat, ad maiorem claritatem. Hebraice enim habetur. *& populus reuertendo post eum tantum ad spoliandum.* Ex eo quod dicit reuertendo, insinuat priorem fugam: ex eo vero quod dicit tantum ad spoliandum, significat quod non ad præliandum, sed duntaxat ad prædam reuersus est sequendo Eleazarum.

Et post

Et post hunc Samma filius Age Ararites. Tertius nominatur primæ trinitatis. & congregati sunt Pelistinim in statione. Legendum est. *in villa.* vel quod potius crediderim legendum est. *in Chaiam.* quod est nomen proprium loci in quo singularia gesta istius tertij commendatur. *eratque ibi pars agri plena leuibus, & populus fugerat à facie Pelistinim.* *Stetitque in medio partis & liberavit eum, & percussit Pelistininos: & fecit dominus salutem magnam.*

Necnon & ante descenderat tres qui erant principes inter triginta, iuxta Heb. habetur. Et descenderunt tres ex triginta capite. Numeratis nominibus primæ trinitatis fortium, progreditur author ad nominandum triginta fortes: ita tamen ut tres ex eis eminentius commendet. Vbi aduerte quod isti tres manifeste describuntur alij à prima trinitate, dicendo & descenderunt tres, ex triginta. ad differentiam siquidem antenominatorum qui non sunt ex triginta, dicitur & descenderunt tres ex triginta. Com autem audis triginta, ne intelligas triginta præfixa: ut coincidat ex eo quod subiungendo nomina triginta ab Hasael vsque ad finem, vnus supra triginta nominatur. Vniuersitas enim horum fortium post primam trinitatem appellatur triginta ab integritate trium decadem: cum tamen in veritate triginta quatuor viri fortes appellatione triginta intelligantur. & ad hoc forte designandum Hebraice scribitur in numero plurali triginta, in singulari vero caput, dicendo & descenderunt tres ex triginta capite: perinde ac dictum fuerit & descenderunt tres ex capite nuncupato triginta. Deinde immediate sequitur. *& venerunt in Messa ad David ad speluncam Hadullam.* Qui sunt autem isti tres, in litera non manifestatur integre: duo siquidem eorum nominantur cum præclaris gestis, tertius autem siletur. & castra Pelistinim castrametata erant in valle Gigantum. Hebraice scribitur. *in valle Rephaim.* & est nomen proprium loci. *Davidque tunc erat in presidio.* hoc est in loco tuto tanquam in arce. & statione Pelistinorum. Legendum est. *& præfectus Pelistinorum tunc erat in Beth'lechem:* describuntur enim loca tunc castrorum Pelistinorum, tum castrorum Davidis, tum præfecti Pelistinorum. *Desideravit autem David, & dixit: quis propinabit mihi aquam de puteo Beth'lechem qui est in porta? Alij de lacu, alij de cisterna legunt &c.* Irruperuntque tres fortes in castra Pelistinorum, & hauscrunt aquam de puteo Beth'lechem qui est in porta, & portauerunt & attulerunt ad David. Nec castra quæ erant in valle nec præfectum

præfectum qui erat in Bethlehēveriti, iuerunt hi tres & haurerunt inde aquam. & ille noluit bibere eam, & libauit eam domino. Et dixit, absit mihi domine vt faciam hoc sanguini hominum euntium contra animā suam: & noluit bibere eam. Hinc apparet quod non eo animo dixerat cupere se aquam illam vt irent aliqui pro illa, sed ad manifestandum (vt accidere solet) appetitum suum inter calores tempore melsis: sed illi iuuenes cupientes satisfacere appetitui regis, iuerunt ex seipsis. hæc fecerunt tres robustissimi. Legendum est, tres fortes, quorum nomina adhuc non manifestaerunt: & propterea incipit nominare eos, ab Abisai subiungendo.

Et Abisai frater Ioab filius Zeru'ie ipse caput trium. Hinc manifeste patet alteram esse hanc trinitatem ab illa cuius caput erat Hadino Heznites. & ipse lenauit lanceam suam super trecentos quos interfecit. Hebraice habetur, interfecit, sed sensus in idem redit, & ei erat nomen inter tres, Tribus nobilior. Legendum est, honoratior, sic enim sonat Hebraica dictio, & fuit eis in principem: sed vsque ad tres primos non peruenit. Superfluit primos, vt enim dictum est, scriptura appellat illos primæ trinitatis fortes, tres absolute: istos autem tres, tres ex triginta.

Et Bena'iahu filius Iehoiadab filij viri fortitudinis. A patre & auo describitur iste secundus inter tres ex triginta, magnorum operum. Iuxta Hebræum habetur magnus (seu magni) operibus de Cabzeel. Ambiguum est vtrum referatur hæc magnitudo operum ad auum an ad ipsum Banaiam: & propterea sub distinctione diximus magnus vel magni, ipse percussit duos leones Moab, hoc est fortes vt leones. & ipse descendit & percussit leonem in medio putei in die niuis. Magni animi magnæq; fortitudinis fuit congregari cum leone in arcto loco. Ipse quoque percussit virum Aegyptium, virum aspectus habentem in manu lanceam: & descendit ad eum cum virga, extorsitq; lanceam de manu Aegyptii, & occidit eum lancea eius. Hæc fecit Bena'iahu filius Iehoiadab: & ei erat nomen inter tres fortes. Hinc apparet quod Banaias erat vnus istius secundæ trinitatis. Vnde & subditur, Qui erant inter triginta nobiliores. Iuxta Hebræum habetur, Triginta honoratior, isti enim tres erant primi inter triginta: & propterea quilibet eorum dicitur honoratior triginta. Et nihilominus secundum veritatē numeri quilibet eorum præferabatur etiam vni supra triginta, veruntamen vsque ad tres non peruenit. De tribus primæ trinitatis est sermo, fecitq; cum sibi

sibi auricularium à secreto David. Iuxta Hebræum habetur, posuitq; cum David ad auditionem suam. Et hoc est signum quod non viribus duntaxat, sed prudentia pollebat iste.

Hasael frater Ioab inter triginta. Incipit catalogus triginta fortium absque manifestatione gestorum, & hinc habes quod secundæ trinitatis tertius, nominatus non est in hac littera. Elchanan filius patru' eius. Legendum est, Elchanan filius Dodo de Beth'lechem, quia sic habetur hebraicè. Samma Charodites, Elica Charodites, Chelem Paltites, Hira filius Hicces Thecobites, Abihexer Hannehothites, Mebunnai Chusathites, Zalmon Achochites, Maharai Netophathites, Cheleb filius Bahane Netophathites: Itthai filius Ribai de Ghibha filiorum Bin'iamin. Bena'iahu Pir'hathonites, Hiddai de torrentibus Gabas, Ab'halbon Hal'bahites, Hazmaueh Barchumites, El'ia-chba Sahalbonites, filij Iasen Ionathan & Aran. Iuxta hebræum habetur, filij Iasen Ionathan, nec alter subiungitur. Ita quod dicitur filii in numero plurali, & tamen vnus duntaxat filius nominatur, simile quid habes in genesi cap. 46, cum dicitur & filii Dan Chusim. Samma Hararites, Achi' am filius Sava' Ararites, Elipheleth filius Ahasbai filij Mahachathi: Eli'ham filius Achithophel Ghilonites, Chezrai Charmelites, Paharai Arbites, Ugeal filius Nathan de Zoba, Bani Gadites, Zelle Hammonites: Nacharai Beerothites, armiger Ioab filij Zeru'ie. Hira I'iberites, Ghareb I'iberites. Vri'ias Chittites: omnes triginta & septem. Quæstio oritur quia non sunt nominati nisi triginta sex. Solutio est quod si supputetur David præceptor omnium, nominati sunt triginta septem. Si autem David non censetur connumerandus (eo quod præmittitur, hæc sunt nomina fortium qui Davidi) dicendum est quod scriptura non dicit omnes nominati, sed dicit omnes (proculdubio fortes Davidis) triginta & septem. Et verificatur de secundæ trinitatis, numerati siquidē sunt in primis tres primæ trinitatis, deinde tres secundæ, & demum triginta & vnus.

CAPVT XXIII.

T addidit furor domini irasci contra Israel, quauis in deo nec furor nec ira locum habeat: sed ad instar furoris iustitia eius vindicativa describitur propter similitudinē efficiētīæ, tāquā more humano tam vehementē vindictā deus effecerit. Et quoniā aduersu

sus populum Israel furor iste describitur, manifeste insinuat peccatum aliquod populi puniendum à Deo. Deus enim non prius est ultor quam homo peccet. Quale autem fuerit huiusmodi peccatum, diuinare potius quam scire possumus, eo quod scriptura nō tradit: sat sit nobis nosse quod propter peccatū populi fuit iste furor. Coniicimus tamen quod propter peccatum populi commissum sciendo regnū redeunte Dauide (quando Seba filius Bich'ri cecinit buccina) ex verbis duris filiorum Iudæ, punitio hæc fuerit. nulla enim alia pœna populi pro hoc peccato legitur. *commouitque Dauid in eis dicentem ad Ioab. Manca est litera: legendum est. & commouit Dauidem in eos dicendo, vade numera Israel & Iehudam.* Ita iacet in Hebræo. ipse siquidem furor Dei mouens Dauidem aduersus Israel scribitur: mouens autem dicendo interna incitatione ipsi Dauidi, vade numera Israel & Iudam. Et dicit vade, non corporali gressu, sed egressione animi ad gloriam. Nec mireris quod diuina iustitia incitauerit Dauidem ad hoc malum: tripliciter enim verificatur. primū permissiue quatenus hoc erat peccatum: quia Deus non incitat ad peccandum, sed permittit hominem peccare. Secundo quo ad substantiam actionis. Deus enim est author ipsarum actionum tam internarum quam externarum quæ sunt peccata: & quo ad hoc positiue incitat Deo ad actiones quæ sunt peccata. Tertio (& est directe ad propositum) diuina iustitia commouit Dauidem ad numerandum populum quatenus numeratio ista erat in pœnam ipsius populi. hanc enim rationem tangit litera, dicendo & commouit Dauidem in eos: hoc est Dauidem in pœnâ eorum. Nec præteribis quod Gregorius perspicaciter ex hac litera hausit: videlicet quod secundum merita populi disponit Deus mentem principis seu prælati. scriptura enim hæc, manifeste tradit quod diuina iustitia vindicatiua erga populum, commouit animum Dauidis in malū ipsius populi. *Dixitq; rex ad Ioab principē exercitus qui erat cū eo: discurre quæso per omnes tribus Israel à Dan vsque ad Beersebah, & numerate populum.* Imperium ad exequendū describitur, vt sciam numerum eius. Ecce vanus finis.

Dixitque Ioab ad regem, adaugeat dominus Deus tuus ad populum tuum quantum nunc est iterumque centuplicet. Iuxta Hebræum habetur. addat Iehouah elohē tuus ad populum sicut ipsi & sicut ipsi centum vicibus, & oculi domini mei regis videant: sed dominus

dominus meus rex cur complacuit in re hac? Imprecando augmentum populi viuente ac vidente rege, obstat Ioab huiusmodi imperio utpote vano. Præualuit autē verbum regis super Ioab & super principes exercitus. Vanitas Dauidis præualuit imperio, suasionibus non solum Ioab, sed etiam principum exercitus: renuit enim deliberatus animus consilium. egressusq; est Ioab & principes exercitus à facie regis ad numerandum populum Israel. Et transferunt iarden: & castrametati sunt in haroher ad dexteram ciuitatis quæ est in medio torrentis Gad & ad Iah'xer. Veneruntque in Ghilhad, & ad terram thalchim Chodsi: & venerunt in Dan Iahan, & circumcirca ad Xidon. Et venerunt ad munitionem Tyri & omnes ciuitates Chiuuei & Chenahanei: & egressi sunt ad meridiem Iehudæ in Beer' sebah. Circumieruntq; totam terram: & venerunt in sine nouem mensium & viginti dierum in Ierusalaim. Et dedit Ioab numerū descriptionis populi regi: & fuit Israel octingenta millia virorum fortium educentiū gladium. Dissonantia paralipomenon cap. 21. tractabitur ibidem. & viri Iehudæ quingenta millia pugnatorum. Legendum est. virorum. alteraq; dissonantia paralipomenon in eodem capitulo, ibidem tractabitur vbi dissonantia scribitur.

Percussit autem cor Dauidis tum postquam sic numerauit populum. Considera dispensationē diuini operis. subtraxit tanto tempore Deus præuenientis gratiæ suæ officium, non inclinando cor illius ad pœnitudinem huius peccati: sed consummata numeratione populi, conuertit cor regis ad agnitionem & pœnitudinem sui peccati. *Dixitq; Dauid ad dominum. peccauit valde in hoc facto.* dupliciter: tum affectu vano, tum neglecta lege. exod. n. 30. numeratio populi sancitur soluendo dimidiū sicti per singula capita Deo. & nunc dominus transfer. Legendum est. *fac transire quæso iniquitatem seruī tui.* hoc est effice vt nō maneat, sed ad instar trāsēntis se habeat iniquitas hæc relatiue ad iustitiam tuam. *quia stultē egi valde.* Accusat se insanix propter rationem iam dictam.

Surrexitq; Dauid mane: & verbum domini fuit ad Gad prophetam videntem Dauidū dicēdo. Hinc insinuat quod nocte hæc sui peccati contritionem Dauid habuerat, & quod sermo domini hora matutina factus fuerit ad Gad prophetā. Vade & loquere ad Dauid: sic dixit dominus, triū tibi optionem do, elige tibi vñ ex eis & faciam tibi. Venitq; Gad ad Dauid & nūciauit ei: & dixit ei, aut septem annis veniet tibi fames in terra tua, aut tribus mensibus